

זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה", שראה אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, הקדיש כתבת-שער נרחבת — "רצח הלוור מויו" — ליום השנה העשירי למאורע, שחלקו רב בתהליך שיתורה של ישראל מעולה של בריטניה הגדולה. הכתבה תיארה את תולדותיהם של שני אליהו (חכים ובית-צורי), שהיו עד אז בבחינת "מקוללים" ביישוב, ואת השפעת המעשה שלהם על מחוללי המהפכה המצרית. כמיסגרת סיקור זה פורסם ראיון מיוחד משוף תפ עם שלושת מפקדי הלח"י (חברי מרכז הלח"י): יצחק (יור) ניצק (שמר), נתן (פרידמן) ילוי-מור וישראל (שיב) אלדר. במדור התאטרון של השבועון פורסמה כתבה מצולמת וממ"ל יצאה על "המרד על הקיין", שהועלה ב"הבימה". מדור הספורט

סיקר את כישלונה של נבחרת ישראל באליפות העולם בכדורסל, שנערכה בכדורסל. המדור "במרחב" סקר את חייו של ד"ר מחמוד עומרי, נציג מצריים בעצרת האומות-המאוחדות, שהיה בעל נפיות פאשיסטיות ומת השבוע לפני 25 שנה. בשער הגיליון: גיבורי המחתרת, רוצחי של הלוור מויו, אליהו חכים ואליהו בית-צורי, כשער מעשה ידיו של שמואל כק (ברמור).

פעם פולני תמיד פולני * יואל ברנד כותב

על ד"ר קסטנר * דויד המלך: אימפריאליסט

"העולם הזה" 891
תאריך: 11.11.54

יותר מאנשי האינטליגנציה הבריטי. לאמרי תו של דבר עלו עליו אנשי האינטליגנציה: הם הצליחו להעלים אותי.

(ו) אין זה נכון כי שרת ניצב בשקט, כאשר אני גיגרתני למעצר בלתי-מוגבל בקאהיר. להיפך, שרת מחה בנוכחותי בכל חוקף נגד המעצר.

יואל ברנד, תל-אביב

יש לנו תיש

בכביש ליד חדרה נדהמו נוסעי אוטו-בוס, כשניתך עליהם מטר משמיים בלתי מעוננים. הם חקרו ומצאו תיש עטוף בשק, מונח על גג האוטובוס, שעשה את צרכיו.

זה חלוי

בתל-אביב ניצל בעל בית-חרושת לצע-צועים את שינאתם של הנהגים לשוטרי-התנועה, והחל לייצר בובות קטנות בי דמות שוטרי-תנועה תלויים על עץ, ומכר לבעלי מכוניות מאות בובות כאלה תוך חודש ימים.

בסיס קרבי

בחיפה תבע שאל רוזנברג גט מאשתו, שהיתה רב-סמל בצה"ל, בטענה שהיא ישנה בלילה במדי-קרב צבאיים, במקום בפיוזאמה.

אנשים

● ח"כ מק"י אמרי חביבי הסביר את העושר של הקללות העסיסיות בשפה הערבית כתכונה חיובית, כי "הקללה היא דרך של מחאת המדוכאים כלפי מדכ-איהם".

● ח"כ מק"י, משה סנה, גילה כי בנו אפרים, בן 10, כתב בחיבור שדור "המלך" היה אימפריאליסט.

● כשנשאל שרי-הבריאות, יוסף פרי-לין, התכסיסן המפוכח של הציונים הכללים (כיום: המפלגה הליברלית), מה דעתו על חיי הקואליציה הנוכחית, השיב כי הלצה: כשנתקבלה בעיירה יהודית ידיעה על מותו של המנהיג הציוני יחיאלי צ'לנוב, נערכה אסיפת-אבל בבית-הכנסת המקומי, הנואם הראשון פתח במילים: "נתקבלה הידיעה המחרידה על מותו של צ'לנוב...". הנואם השני אמר: "צ'לנוב לא מת, הוא חי בליבנו לעד..." או התי-פרץ אחד הנוכחים ושאל: "אז מה, צ'לנוב חי או מת?"

● אורח שהגיע השבוע לארצות-הברית לסידרת הרצאות, הוא ההיסטוריון הנודע ארנולד טווינקל, שהכריז ברדתו מעל לכשב האוניה: "לפי ההתפתחויות הפוליטיות בשנים האחרונות אין כל סיכויים שתפרוץ מלחמת-עולם שלישית".

שלישית, בתנאי ישראל תקנה דגים מלוי חים אך ורק מידי הגרמנים.

הסוחרים לא הסתפקו בתשובה, טענו כי ישראל יכולה לבוא במגע ישיר עם הארץ השלישית, לקנות את הדגים המלוי חים בתורכיה, ולהדק עלידי כך את הי יחסים עם המדינה האוהדת היחידה במר-חב. גם הפעם היתה בפי אנשי-השילומים תשובה מתחמקת: "אל תשכחו שאין אנו חופשיים להחליט כרצוננו. משרד המיסחר והתעשייה מקבל את כל ההחלטות".

מכתבים

אישה השוה

מאמרם על ד"ר ישראל קסטנר (העולם הזה 884) מכיל כמה וכמה טעויות עוב-דניות, ואני מוצא לנכון להפנות את תשומת-ליבכם אליהן:

(א) ד"ר קסטנר לא היה מקימה היחיד של ועדת-ההצלה. את הוועדה הקימו שמר אל שפריגמן, ד"ר קסטנר, אשתי האנסי ואני עצמי.

(ב) רק הוגן הוא לציין, כי חברי הווע-דה הסכימו בנפרד ויחד שלא להשתמש בהנחות המיוחדות שניתנו להם, כדי להציל את עצמם. יתר על כן, הם החי ליטו להישאר בהונגריה עד הסוף, כולם קיימו את החלטתם, אלה שעזבו את הוגי גריה עשו זאת רק לפי הוראות הוועדה. כעשרה אחוזים מחברי הוועדה מתו כקדרי שים, או סבלו קשות מידי הנאצים.

(ג) מחבר המאמר ראוי לשבח על הת-מצאותו במחשבותיו של אדולף אייכמן, שהניעו אותו לבחור בי. התמצאות זו, יחד עם הכתבה על הימצאותו של אחד מסוכניו הראשיים של אייכמן בישראל (העולם הזה 889), עושה את כל הפרשה למעניינת. אולם לאמיתו של דבר לא נבחרתי עלידי אייכמן לצאת לשליחות. אייכמן פנה אל ועדת-ההצלה, אותה ייצג תי בשיחותי איתו, וביקש ממנה למנות נציג לשליחות זו. הוועדה החליטה לבחור בי. היחיד שהתנגד היה ד"ר קסטנר. אולם בסופו של דבר הצטרף גם הוא אל דעת הרוב. אומנם ייתכן כי הוועדה בחרה בי רק מפני שלא הייתי יכול להביא תור-עלת מרובה בהונגריה, אולם דבר זה מעולם לא נאמר לי.

(ד) אני מודה למחבר המאמר על ש-ציין את תדהמתי במוצאי עצמי בארץ חופשית. באותה תקופה לא הרגשתי בכך, היות וביליתי את רוב הזמן בכלא. אולם לעולם לא מאחר מדי להעריך זאת. אף-על-פי-כן עלי לתת לשטן את אשר לשטן: אייכמן והגלמנים לא אסרו עלי לעזוב את השטח הנייטראלי ולעבור לשטח המחוקק עלידי בנות-הברית. להיפך, אייכ-מן נתן לי רשות מפורשת לנסוע לכל מקום שאמצא לנכון, כולל לונדון, וושינג-טון. ההגבלה לא היתה במקום, אלא בזמן: הוטל עלי להביא את התשובה תוך שב-ועיים.

(ה) הופתעתי מאד בקוראי, כי הכוכב העולה של הסוכנות היהודית, אהוד אבי-ריאל, היטיב להיעלם — ולהעלים —

כרו כרטיסים (הכניסה היתה רק לפי הוגי מנות). הצטופפו בפתח כ-200 איש מלאי-תיקוה, התפזרו לבתיהם רק אחרי שהי-ברר להם, כי באולם לא נותר אף מקום פנוי.

האולם היה מלא עד אפס מקום. אולם הקהל לא נראה כמורכב מבני מעמד הי-עמלים, הצמא לאמת שבאה מאחרי מסך-הברזל. בין הנאספים בלטו גם גופותיהם הדשנים והמטופחים של תעשיינים וסור-חרים עשירים. הם נאספו במקום מתוך שאיפה אחת ויחידה — לשוב ולשמוע את השפה הפולנית, האוהבה עליהם.

מסחר

תשובה מתחמקת

הכל מכירים את הסיפור על הסוחר היהודי הוריו, שמכר לגרמני תמים שעון-קוקיה, ושיכנע אותו לקנות יחד עם זה גם שקית של מזון לציפורים.

השבוע היה דומה כי הגלגל התהפך. הגרמנים הצליחו למכור לישראל, במיסגרת הסכם-השילומים, 24 אלף הביות דגים מלוחים המוערכים ב-356 אלף דולר, בה בשעה שישראל היתה יכולה לקנות דגים וזלים יותר מתורכיה.

כאשר תמהו אנשי המסחר על העיסקה המוזרה, קיבלו הסבר מזור עוד יותר מפי חברי מישלחת-השילומים: גרמניה הציעה להשיג לישראל כמות גדולה של קמח-דגים — מיצרך נדיר ביותר — מארץ

נפט

טיפה של תיקוה

השבוע טיפספה הטיפה הראשונה לתוך מיבנות חוקרי-הנפט הישראליים. לא היר-תה זאת, עדיין, טיפה של נפט, אלא טי-פה של תיקוה.

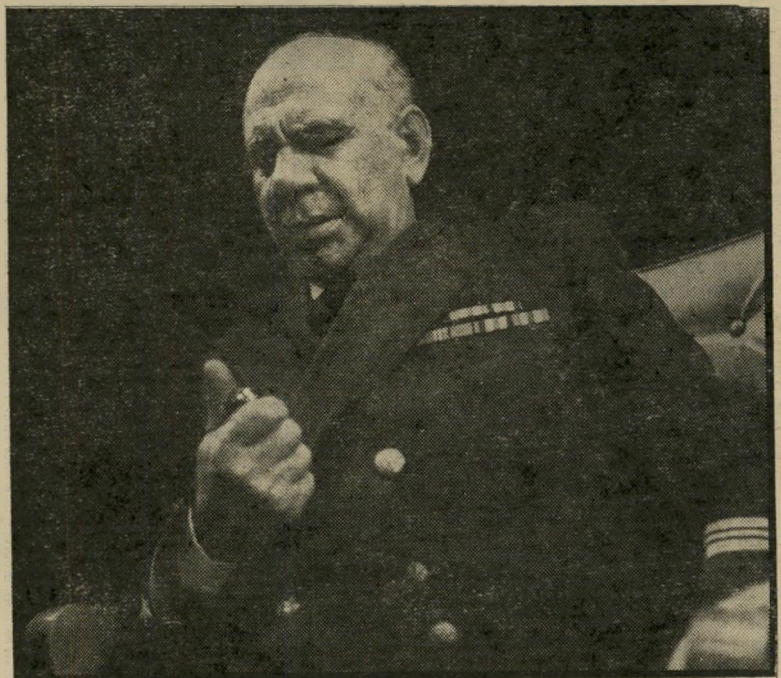
בעומק של שלושת אלפים רגל, בקיר-דוח ליד סדום, מצאו הקודחים רגבים מן-הסוג המצוי במקומות שבהם ישנו נפט. הם לא פרצו מייד בתרועת-ניצחון: קודם כל היה צורך לבחון היטב את הרגבים ולהעמיק את הקידוח עד שלושה קילומט-רים. הסיכויים: מבטיחים.

עדות

פולנים נאמנים

אחת האגדות המרובות שהתהלכו על העדות השונות בארץ היתה קשורה בעולי-פולין: הכל היו משוכנעים, כי בניגוד לעולי-רוסיה, הארצות האנגלו-סכסיות ואפילו גרמניה, לא היו עולי-פולין מעוניי-נים ביותר במולדתם הישנה.

בשבוע שעבר נופצה האגדה לרסיסים. כאשר הוצג סרט פולני בקולנוע תמר-התל-אביבי, בחסותה של הליגה לירידות-ישראל-פולין, נאספו במקום המוני מוז-מנים ובלתי-מוזמנים. אף-על-פי שלא נמי

אהרון מסקי

בתפקיד הקברניט של שולת המוקשים קיין, שהודח מתפ-קידו עלידי סגנו, המרד על הקיין, יצירתו של בחור-ישיבה יהודי בשם הרמן ווק, חשף את ליקויי המכונה הצבאית המסוממת, והומלץ עלידי-העולם הזה, כשהועלה על בימת הבימה. בגירסה הקולנועית שיחק בוגרט בתפקיד הקברניט.